

Anders Tranberg

Särskilt yttrande Handlingsplan för biologisk mångfald

Övergripande

Att kommunen bygger ut Miljöprogrammet med handlingsplaner som Handlingsplanen för biologisk mångfald. Samtidigt har det sedan mycket länge funnits styrinstrument som berört biologisk mångfald och som tar upp mycket av det som finns i nuvarande handlingsplan, med några undantag. Dessa tidigare styrdokument har fått inte riktigt fått genomslag och allt för sällan nått ut hela vägen till slutet av kedjan där det står en entreprenör med möjlighet att bestämma vad som ska göras konkret på en plats i kommunen. Ett kontinuerligt arbete med ekologiska frågor (inkluderande biologisk mångfald) har funnit åtminstone sedan 90-talet i kommunen. En viktig rapport togs fram 1995 om Stockholms ekologiska känslighet. Denna rapport var en viktig pusselbit för att kartlägga kommunens mest artrika och känsliga miljöer, men har inte uppdaterats trots ny kunskap. Denna rapport nämns knappt längre och inte heller i denna handlingsplan.

Att handlingsplanen för biologisk mångfald nu lanseras i Stockholms stad samma år som EU avslutar sin planperiod för biologisk mångfald 2011-2020 (benämnd "EU:S strategi för biologisk mångfald till 2020")¹ ger en fingervisning om att Stockholms stad lite sen på bollen här. Att hela EU ligger före Stockholms stad i någon mån gör att följande fråga bör ställas: vad har saknats för att Stockholms stad skulle kunnat göra en sådan här handlingsplan mycket tidigare under 2000-talet? Att ett "fönster" öppnats för en handlingsplan för biologisk mångfald just nu när även klimathandlingsplan tagits fram må vara en förklaring, men i stort så hade en sådan här handlingsplan kunnat lanserats långt tidigare.

Bra uppföljning av tidigare dokument saknas

En problematik som bör nämnas i sammanhanget är att Stockholms stad brister när det gäller att redovisa vad tidigare delmål resulterat i inom Miljöprogrammets kapitel en hållbar användning av mark och vatten från 2008 och framåt. Bra indikatorer har ofta saknats för naturvård/biologisk mångfald, men det fanns med förslag på indikatorer i Miljöprogram 2008-2011, se nedan. Dock är det även här oklart vad som hände vid programmets utgång 2011, vad hade staden åstadkommit?

1

https://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_SV.pdf

Delmål nr	Förslag på indikatorer avseende målområde 4 Hållbar användning av mark och vatten	Kommentar
4.2	Andel exploateringar där naturvärden och/eller rekreativvärden gått förlorade och de ekologiska funktionerna inte återskapats	Uppföljningen kan göras årsvis på genomförda exploateringar. Data finns tillgänglig inom exploateringsnämnden.
4.3	Andel stockholmare som regelbundet vistas i park eller naturområde nära bostaden	Nyckeltalet mäts genom medborgarenkäten och följer upp omfattningen av invånarnas besök och vistelse i parker och naturområden i närheten av sitt bostadsområde under sommarhalvåret.
4.5	Andel öppna gräs- och våtmarker med bete av den totala gräs- och våtmarksarealen	Nyckeltalet ger ett underlag för att indirekt följa upp trenderna för många arter och ekosystem. Årliga uppgifter från stadsdelnämnderna och exploateringsnämnden jämförs med utgångsdata ur databasen för Stockholms biotopkarta.
4.5	Areal mark per år där restaurering och nyskapande av ängar, betesmarker, våtmarker och andra kulturpräglade biotoper, genomförs	Nyckeltalet följer upp insatser som i sig leder till goda förutsättningar för en ökad biologisk mångfald. Årliga uppgifter från exploateringsnämnden och stadsdelnämnderna jämförs med utgångsdata ur databasen för Stockholms biotopkarta.
4.5	Areal mark per år där friställnings- och förnygringsåtgärder genomförs avseende ädellövträd	Nyckeltalet mäter åtgärder som ger en god delbeskrivning av stadens arbete för att nå detta mål. Med en åtgärd avses en insats i ett ädellövträdsbestånd.

Den uppföljning av Miljöprogrammet perioden 2016-2019 som gjordes tar inte fasta på några indikatorer när gällande delmålet "Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald" så nämns bara översiktligt vad staden arbetat med.

Att det saknas bra dokumentation med vad som fungerat i staden och inte fungerat bra påverkar dessvärre nuvarande handlingsplan för biologisk mångfald negativt då den inte kan avstamp i tidigare erfarenheter på samma sätt.

En handlingsplan är positivt - men stadens egna organisation behöver utvärderas

En handlingsplan för biologisk mångfald kommer sannolikt bidra till förbättringar och hjälpa till att öka fokuset på biologisk mångfald som en mycket viktig miljöfråga. För att komma framåt effektivt är det dock inte säkert att nuvarande organisation är optimal i kommunen.

Stockholms stad har en ovanligt stor förvaltningsstruktur p.g.a. sin storlek och de många förvaltningarna har delat upp park- och naturrelaterade frågor mellan sig på ett sätt som gör det mycket svårt att få en överblick över vem som gör vad i kommunen. Detta gör det sannolikt också svårt att styra mot gemensamma mål och skapa en bra organisation som samlat bidrar till att öka den biologiska mångfalden. Att Trafikkontoret, som främst har personal som arbetar med vägar och teknisk infrastruktur, också ska arbeta med biologisk mångfald är otydligt och det finns risker med att biologisk mångfald hamnar i skuggan när denna förvaltning primärt ska jobba med trafik.

En natur- och parkförvaltning finns i flera kommuner men inte i Stockholm. Det fanns dock en parkförvaltning i Stockholms stad fram till 90-talet med den lades ner. Att låta en natur- och parkförvaltning, med en egen naturvårdsavdelning, ansvara för olika distrikt i kommunen vore önskvärt. Personal i form av naturvårdsbiologer skulle i huvudsak arbeta på en sådan avdelning. Naturmark med rik biologisk mångfald skulle då skötas från en förvaltning istället för som idag där ett flertal olika förvaltningar är inblandade. Vad som är rik

biologisk mångfald har kommunen kartlagt ungefär i kartunderlaget som visar ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO). Stadsdelsförvaltningarna har idag väldigt stort ansvar även för naturmark med rik biologisk mångfald, men resurserna är begränsade hos dem för att ha personal som är utbildade naturvårdsbiologer eller motsvarande.

Det vore önskvärt med en extern utvärdering av stadens organisation gällande hur mark rik på biologisk mångfald hanteras.

Handlingsprogrammet som avstamp för ökad biologisk mångfald

Detta är nödvändigt att detta handlingsprogram åtföljs av flera åtgärdsprogram som kan precisera vad för typ av åtgärder som behövs i olika geografiska områden i kommunen. På så sätt säkerställs att intentionerna i handlingsprogram också genomförs operativt på marken.

Gällande strategierna så saknas ett par strategier utöver de fem som staden tagit upp.

- Genomför en omfattande kartläggning av arter i kommunen

På sidan 25 i handlingsplanen står det att "Tillgången på kunskap om stadens djur- och växtliv är relativt god i Stockholm". Denna ståndpunkt kan ifrågasättas då kunskapen finns om en del arter, men sett till det totala antalet arter så är dessa relativt kända arter ganska få. Det borde istället stå att tillgången på kunskap om stadens djur och växtliv är högst skiftande och är på flera håll dålig p.g.a. avsaknad av ordentliga inventeringar. Mot bakgrund av detta borde handlingsprogrammet ta chansen att också sätta en omfattande inventering av olika artgrupper i kommunen. Inventeringarna bör göras av personer som är experter inom respektive artgrupp för att få så bra faktaunderlag som överhuvudtaget är möjligt. Med en mer heltäckande kartläggning av kommunens biologiska mångfald utförd av experter så stärker det det fortsatta arbetet då det finns en bra grund att stå på.

- Bevaka trender genom återkommande inventeringar i kommunen

Åtminstone i varje kärnområde och i områden med skyddsvärda arter bör regelbundna inventeringar göras av biologer. Fåglar kan inventeras med standardrutiner t.ex. tre gånger på ett år och detta återupprepas med en regelbundenhet av t.ex. vartannat år. Fler områden än idag kan växtinventeras etc.

Kommentar till de övriga fem strategierna

Strategi 1.

En sammanhängande blågrön infrastruktur bör mycket tydligare beröra de Gröna kilarna som går in i Stockholms stad: *Hanvedenkilen*, *Ekerökilen*, *Görvelnkilen*, *Tyrestakilen* och *Järvakilen*. Se karta nedan där kilarna markeras. Det är bra att handlingsprogrammet skriver att Stockholms blågröna infrastruktur är stadens högst prioriterade naturkvalitet, men det förpliktigar. Antalet ekodukter måste öka betydligt i Stockholm.

Prioriterade arter är ett intressant inslag som kan vara till nytta för många fler arter. Dock är svårt att välja ut arter och listan på vilka arter som ska ingå bör kanske utökas redan från start.

Strategi 2.

Att öka kunskap om naturvårdsskötsel är centralt, detta borde dock genomförts redan tidigt 2000-tal högre grad.

Strategi 3.

Det bör tydliggöras att Stockholms fysiska planering i översiktsplanen kolliderar med t.ex. Hanvedenkilen. Listan med "Naturmiljöer i behov förstärkning" är bra genomarbetad.

Strategi 4 och 5

Det behöver införas en grafisk profil med skylar och portalar som ramar in alla naturområden i Stockholm oavsett om de är skyddade eller inte. Det är bra med nya kartunderlag som underlättar planering av skötsel.

Inneboende konflikter och otydligheter bör föras upp till ytan

I syftet refereras till stadens Vision 2040 som anger att "*Stadens grönområden är tillgängliga och trygga med en rik biologisk mångfald och smarta ekosystemtjänster som gör staden väl rustad för ett förändrat klimat*". Redan här borde utveckling av orden "tillgängliga

grönområden” respektive “trygga grönområden” göras, för vad mer precist menar staden med det?

Är tillgänglighet detsamma som utbud, d.v.s. ska stockholmarna ha tillgång till grönområden nära där de bor? Anspelar det i sin tur på närhet till grönområde, d.v.s. helst mindre än 300 m? Eller är det krav på vissa beläggningar i grönområden? Ska en entré till ett grönområde ha en viss standard för att anses godtagbar för att besökare ska se var man kan gå in i grönområdet? Ska belysning ingå som ett kriterium när tillgänglighet bedöms?

Vad är kriterierna för att ett grönområde ska anses var tryggt? Finns det särskild statistik på respektive grönområde som definierar hur tryggt eller otryggt det upplevs? Är det relevant att beakta den faktiska statistiken för antalet brott i respektive grönområde när trygghet ska definieras i ett grönområde? Hur bedöms behovet av belysning i grönområden för att tröskeln för trygghet ska vara uppnådd?

Beroende på hur staden ser på omfattningen av tillgänglighet och trygghet i grönområden så får det otvivelaktigt en påverkan på biologisk mångfald. Främst så är risken det blir en negativ effekt som gör att förekomsten rik biologisk mångfald minskar. Belysning kan t.ex. störa djurlivet såsom fladdermöss.